

tudtak táncolni, a népi táncot nem ismerték. Meséltem nekik a Mezőségről, a mi falunkról, a táncházról. Hallottak róla, de eddig nem mertek elmenni a táncházba, mert egy lépést sem ismertek. Bátorítottam őket, belekóstoltak, és most már igénylik... Egy részük hamarabb leszerel, mint én, többen felvételre jelentkeznek katonaság után, elküldtem őket hozzátok, próbálják ki, mit tudnak...”

A táncház ügye ma sokakat foglalkoztat. Az említett példák az érzelmi hozzáállás és a tudatos viszonyulás két vetületét bizonyítják. Persze, felmerül a kérdés: szükséges még bizonygatnunk a táncházmozgalom létjogosultságát? Amíg a közvélemény előtt is elhangzik olyan vélekedés, miszerint a táncházat helyettesítheti akár a házi-buli is, addig nekünk, az első táncháznemzedék tagjainak egyenesen kötelességünk tudatosítani, hogy mi a táncházak szerepe sajátos művelődési helyzetünkben. Hiszen nemcsak szórakozásról van szó. Akkor, amikor olyan nagy hangsúlyt helyeznek minden szinten az ifjúság közösségi szellemű nevelésére, arra, hogy mindenütt biztosítsák a fiatalság tartalmas szórakozását, éppen akkor nem becsülhetjük le a táncházak szerepét. Világosan kell látnunk: közművelődési funkcióval rendelkező szórakozási forma a táncház, közösségi kultúránk átélésének és a korszerű műveltségrendszerbe való beépítésének lehetősége.

Kostyák Alpár
egyetemi hallgató

(Falvak Dolgozó Népe, 1980/20. 4. – 1980. május 17., szombat)

Igazi táncháztalálkozókat!⁵⁸

Senki sem akarja kétségbe vonni sem az első (az 1978 szeptemberére, kevésbé alkalmatlan időpontra összehívott), sem az 1979-es második (a szintén Székelyudvarhelyre, de immár júniusra, a vizgák kellős közepére rögzített) seregszemléken látott-hallott fölbecsülhetetlen értékeket, vagy elhallgatni e találkozók bizonyos eredményeit.⁵⁹ Ez máskülönben a kolozsvári táncház szemszögéből nézve lélektani képtelenség volna, hiszen egyúttal saját sikereinkről és nem kis erőfeszítéseinkről is meg kellene feledkeznünk. „A másodikon a súlypont a Kolozs megyeiekre esett”

58 Kőnczei Ádám az írást 1980. május 22.-i keltezéssel küldte el az Ifjúnunkás szerkesztőségének, de – valószínűleg az igen éles kritikai hangvétele miatt – nem jelentették meg. Ugyanakkor érdekes – és tulajdonképpen ezért is került be a jelen válogatásba –, hogy erre már a kor sajtójában utalás történt, Tar Károly *Szorzás lábjegyzetben (is)* című, az adott korszak kulturális életét szervező különböző fórumok, intézmények közötti versengésre reflektáló írásában, lásd ? oldal. (Első megjelenését lásd Kőnczei Ádám – Kőnczei Csongor: *Táncház. Írások az erdélyi táncház vonzasköréből*. Kolozsvár, 2004. 35–39.)

59 Az első székelyudvarhelyi Táncháztalálkozóra 1978. szeptember 23–24., a másodikra 1979. június 9–10. között került sor.

– nyilatkozta nemrég maga az udvarhelyi házigazda. Tárnyilagosan, ám mégis kiegészítésre szorulóan, tudniillik az elsőt még inkább, sőt annyira a Kolozs megyeiek, a kolozsvári táncház meg a közvetlenül általa szervezett, mozgósított csoportok „uralták”, látványban, lemérhető időben egyaránt (a tv-adásban is), melleleg az előadás-sorozatot, a tudományos tanácskozást is (lásd a Művelődésben megjelenteket!)⁶⁰, hogy rossz rá gondolni, mivé zsugorodott, mivé szegényedett volna a találkozó a Kolozs megyeiek távolmaradásával. (A csíkszeredai barozdások sajnálatos módon nem tudtak ezen részt venni.)⁶¹ A másodiknak viszont éppen egy bizonyos fokú kiegyenlítődés volt az egyik legörvendetesebb tünete, sőt részben rendkívüli sikere: kitűnő közép-erdélyi és moldvai táncosok és énekesek részvétele által. Melleleg a kolozsvári táncház ezek megszervezésében is közreműködött, az előbbiekében részben közvetlenül, az utóbbiakéban jobbára közvetve. A másodikon ellenben már úgy vettünk részt, hogy fiataljaink jelentős hányadának vizsgái sikerét kellett kockáztatnia (a kikerülhetetlen ütközés miatt sokan el sem indulhattak, sajnos, több kulcs-emberünk sem jöhetett velünk, így Sepsi Dezső, az Ördögcsékér primása, Tötszegi András szólótáncos), de miután semmilyen józan szóval sem tudtuk elérni a rossz időpont megváltoztatását, minden tőlünk telhetőt megtettünk a találkozó sikeréért.

Bevezetőben mindezt azért részletezem, hogy jobban kitéssék: mennyire közös ügyünknek éreztük eleitől fogva, mennyire a *mi* ügyünk is! Annyira, hogy megmáslásának, eltorzulásának fenntartásáról sem hallgathatunk. Mert értékben és látványban ugyan nem volt hiány egyikén sem, de vajon az volt-e az eddigi két találkozó, s az lesz-e a mostani újra elhamarkodott harmadik, aminek lennie kellett volna s lennie kellene: *a táncházak igazi találkozója*, sajátos szakmai kérdései megvitatásának a fóruma a továbblépéshez elengedhetetlenül szükséges tanfolyammal? Holott nem is indult a legrosszabbul. Habár a sajátos kérdések már az elsón is eléggé a háttérben maradtak („testületileg” jóformán csak két táncház vett részt), némi eszmecserére és vitára – a legérdekeltebb fél, az ifjúság részvételével – mégis sor került, s az esti közös tánc keretében a tánctanításra is történt némi bátortalan kísérlet.

Ehhez képest (nem látványosságban, „mozgalmasságban”!) a második, sajnos, visszalépést jelentett. ezt még a józanabbul ítélő és tisztábban látó udvarhelyiek is beismerik: „A második találkozó ugyan hatalmas sikert hozott [...], de a tánctanítás minőségén még nem segített” – írja maga a venyigés Szép Gyula az Ifjúnunkás idei 12. számában.⁶² De nemcsak a „minőségen”, semmin sem segített, mert szervezett keretek között semmilyen tánc-, dal- vagy más tanítás nem folyt. Megtanítottunk-e legalább egyetlenegy táncot (a tanításhoz szükséges jó módszerrel együtt), hogy a résztvevők a saját táncházukban hitelesen és megbízhatóan adhassák tovább, terjeszthessék? Mindenki gazdagodhatott a szebbnél szebb táncok és dalok kavargó

60 Lásd *Táncház-szimpozion Székelyudvarhelyen*. In: Művelődés, 1979/1. 28–36.

61 Pávai István írja a Barozda-történet 1978-as adatai között: „Összel Pávai Istvánt és Simó Józsefet katonai szolgálatra hívják be, ezért a Barozda tevékenysége fél évig szünetel. Az első székelyudvarhelyi Táncháztalálkózón, Bokor Imre az udvarhelyi Venyigével muzsikál.” Lásd Pávai István: *Barozda 1976-2001*. Csíkszereda, 2001. 42.

62 Lásd Szép Gyula: „*jön a tévé*” In: Ifjúnunkás, 1980/12. 5.

látványával és hangulatával, érzelemben és élményekben, és ennél hatásosabb kedvcsinálást a tanításra-tanulásra nem is találhatnánk, önmagában azonban az ilyen seregszemle nem sokban különbözik a régi táncok marosvásárhelyi seregszemléjétől és hasonlótól, végeredményben a sajátosan nemzetiségi jellegű Kalákától sem. Fiaitajaink nyersebb kifakadása szerint: „Nagy produkció, nagy népi parádé sok költséggel és kevés haszonnal.” Elszólás-e, hogy a már érintett nyilatkozatban is a „táncházmozgalom pártolása, fellendítése” már csak mellékesen érintett „másik” fontos célkitűzés-ként említődik? Holott még ez a rangsorolás is csak a gyakorlat megszépítése.

Nem a vonzó látványosságról kell lemondanunk! Csakhogy nem szabad elszakítanunk a hasznos munkától. Tévedés volna azt hinni, hogy már az első találkozón nem merültek volna fel ilyen észrevételek, figyelmeztetések. A többi között én magam is javasoltam (megjelent a Művelődés 1979. januári számában is), hogy „meg kell szervezni [...] a népzene-, a tánc- és a népdalgyűjtők, illetve -tanítók nyári tanfolyamait, táborozásait a legjobb szakemberek bevonásával”.⁶³ Ezekon sorra kell kerülniük a táncházak alapvető kérdéseinek, összekötve a gyakorlati tanítással: *néptáncainkról* (táncdialektusaink; táncaink történeti és leíró bemutatása, elemzése; táncélet, a tánc helye és szerepe a közösség életében; táncírás és -olvasás; a néptáncoktanítás módszertana), *népzeneinkről* (tájegységeink népi zenekarainak hagyományos hangszerösszetétele és városi táncházas együtteseink ilyen irányú kiegészítései; a hiteles előadásmód általános és sajátos technikai kérdései, a játék minőségének összetevői; hangszeres népzeneink és népdalaink rétegei, a válogatás szempontjai) és más területekről, nélkülözhetetlen „járulékokról” és összefüggésekről (tánc és zene; tánc és népviselet; a városi táncházakban is felkarolható, feleleveníthető népszokások; a táncházak öntevékeny művészi-művelődési élete gazdagításának további lehetőségei), nem kerülvén meg táncházmozgalmunk nehézségeit sem (a szervezési feladatok, a tudományos gyűjtőmunka és hasznosítása, a kutatás és a tanítás-tanulás anyagi-műszaki feltételeinek, eszközeinek – felvevők, vetítők – biztosítása).

Amikor szakembereket említek, mindenekelőtt nem volna szabad megfélemlenünk a legközvetlenebb tartalékainkról: táncházaink alkotó szakembereiről. Gondolok elsősorban olyan kész dolgozatokra, mint Pávai István sorozata a Művelődésben a népi harmóniavilágról⁶⁴ vagy Sepsi Dezső szintén táncházas indíttatású, sőt nyíltan a táncházmozgalom szakmai céljait szolgáló – Szenik Ilona tudományos irányításával készült – államvizsgadolgozata a széki népi zenekarok előadásmódjáról és hangszerkezelési technikájáról.⁶⁵ Ezek és az ilyen dolgozatok bemutatása és megvitatása a táncháztalálkozók elsőrendű feladatai közé tartozik. És sorra vehetnők néptánc-

63 Lásd Könczei Ádám: *Hol, mit és hogyan?* In: Művelődés, 1979/1. 29.

64 Lásd Pávai István: *Népi harmóniavilág I-III.* In: Művelődés, 1979/12. 25–26., 1980/1. 25–26. és 1980/2. 27–28.

65 Sepsi Dezső említett szakdolgozatát *Hangszerttechnikai kérdések a széki banda kíséretében* címmel a Művelődés folyóirat 1980. decembere és 1981. májusa között egy hatrészes sorozatban szintén közölte (lásd: 1980/12. 25–27., 1981/1. 26–29., 1981/2. 25–28., 1981/3. 18–20., 1981/4. 26–27. és 1981/5. 26–27.), ahogyan később, 1982-ben egy négyrészes sorozatként még egy „táncházzenész”, Bokor Imre dolgozatát is (lásd: *Kérdőívek hangszeres népzenei monográfia készítéséhez.* In: Művelődés, 1982/1. 34–35., 1982/2. 29., 1982/3. 32. és 1982/4. 27.).

szakértőinket, kik hitelesen taníthatnák – és reméljük, fogják is tanítani – táncainkat az elkövetkezendő tanfolyamainkon, az Udvarhely és Keresztúr környéki szakértő Vass Alberttől, a kalotaszegi férfitáncainkat ismerőkgig, kiegyenlítően fiataljaink rosszállásait, hogy valóban „ne csak olyanok tanácskozzanak és nyilatkozzanak a táncházról, akik be sem lépnek oda, vagy csak minden szökőévben”.

Mellesleg a szakszerű, kitartó és eredményes munka tudja a leghatékonyabban közbömbösíteni a táncházmozgalom körüli téves nézeteket és hamis legendákat, a táncházmozgalomban is a feltűnési, „publicitási”, tv-beli szereplési lehetőséget látó és kereső ügyeskedéseket, a valódi értékekről és érdemeikről a figyelmet a befolyásolt, manipulált sikerre terelő, a tudás- és teljesítményszinteket összezavaró, a valódi teljesítményeket és minőségi törekvéseket megzavaró vagy éppenséggel akadályozó, hátráltató, a táncházmozgalmat is megkísértő, ám szellemétől oly idegen *sztárkultuszt*, amelynek erősítésére, sajnos, éppen az egyik hetilapunk nyújtott kínosan túlhajtott rossz példát.

Táncházainkat a túlszervezettség kiforgatná igazi arculatából, de a tudást, amely nélkül az a bizonyos harmonikus kötetlenség üres értelmetlenség maradna, *városi* táncházaink időszámításában csak *módszeres* tanítással lehet behozni! De az folyik-e mindenütt? (És milyen szinten?) S ha nem, szétforgácsoltan és minden megoldódik majd önerőből? Nem folytatom. Összefogva, a tanfolyamok még azokra a táncházakra is rendkívülien kedvezően hatnának vissza, amelyek kivételes helyzetük folytán eddig önjelöltől is a legtöbbszörre vitték. Ha viszont továbbra is belenyugodnánk a tanfolyamok sorozatos elodázásába, egész táncházmozgalmunkat tennők ki a minőségi s egyúttal talán a területi megtorpanás, helybetopogás, sőt visszaesés veszélyének, tápot adva a nehezen helyrehozható szakavatatlanság és felszínesség elburjánzásának.

Tanfolyamra gondolva viszont nyomban kiderül: mennyire nem mellékes kérdés az időpont. Máskülönben még egy tanfolyamától megfosztott találkozót sem helyes vizsgaidőszakra kitűzni, hiszen a táncházmozgalomnak nem célja és nem érdeke, hogy bármivel is akadályozza a tanulóifjúság felkészülését. Egy tanfolyam, még ha rövid is, eleve csak szünidőre eshet. És fordítva: az udvarhelyi szervezők által, hogy csökönnyösen rossz időpontokat szabtak ki, eleve lehetetlenné tették és teszik tanfolyamok megrendezését.

A szervezés gyengülése ráadásul veszélybe sodorhatja a látványosságot is. A kapkodásnak, a sietség és a késlekedés vegyülméneke a fokozódását még a falragaszok alakulása is mutatja. Az első még tárgyyszerűbb volt (és idejében kifüggeszthettük), mivel azonban műsorából túl sok borult fel, a másodikról minden konkrétat lesepertek. Harmadikról pedig nem is tudunk – napokkal a találkozó előtt.⁶⁶ No de ne kicsinyeskedjünk – táncházmozgalmunk legrégebbi és talán legtevékenyebb táncházát más módon sem avatták bele semmilyen részletbe, mint ahogy a csíkszeredaiakat is csak az utolsó héten érdekesítették egy szóbeli meghívásra. De hát hogyan is lehetne előre rögzíteni a műsort, ha valakihez mindössze egy héttel a találkozó előtt jut el – másod- vagy harmadkézből – egy cédula, hogy az utolsó pillanatban próbáljon mozgósítani szomszédos és távolabbi megyék tucatnyi ismeretlen helyén ismeretlen zenészeket, táncosokat és dalosokat?

66 A harmadik székelyudvarhelyi Táncháztalálkozó 1980. május 17–18. között került megrendezésre.

Az első találkozóról a közös öröm és lelkesedés – hogy egyáltalán megvalósult – az őszintébb és szigorúbb vizsgálódást elhárította. De hogy tavalyi kitartó meggyőző kísérleteink és figyelmeztetéseink ellenére most újra csak kész tények elé állítanak, s a tanfolyamot eleve megakadályozva, ezt akár mulasztásnak is tekinthetjük a táncmozgalom valós érdekeivel szemben.

Mit javasolunk? A táncmozgalomnak továbbra is számítani kell a televízió magyar adásának nagyvonalú, áldozatos és folyamatos támogatására, amely nélkül az eddigi két találkozó is vajmi szűk keretek közé szorult volna. A mozgalom országos összefogására és a találkozók összehangolására azonban – táncszövetség vagy néptáncosok országos tanácsa és hasonlók hiányában – úgy érezzük, az Ifjómunkás a leghivatottabb, felsőbb, központi szervével karöltve (az egyes táncházak megtartván eddigi külön támogatójukat, védnöküket is, a marosvásárhelyi például az Igaz Szót, a kolozsvári meg a Korunkot). Elvi és gyakorlati megfontolásokból egyaránt. Az Ifjómunkás volna a leghivatottabb, mivel sajátosan *ifjúsági* mozgalomról van szó, de ugyanakkor *országosról* is, és mint ilyen nem egy helyi klubnak kellene alárendelni (amelyet más-különbben az eddigiek is erejét és anyagi lehetőségeit messze meghaladó erőfeszítésre kényszerítettek). S a táncházakért eddig is az Ifjómunkás tette a legtöbbet.

Javasoljuk továbbá, hogy az Ifjómunkás matinéihez és a tv Kaláka-műsoraihoz hasonlóan (de jellegben azoktól jobban elkülönülve) a táncházatalálkozókat is vándortalálkozókként tartsuk meg: minden esetben más-más táncház vendégeként. Úgy érezzük, helyi szempontokon felülemelkedve, nemzetiségi művelődésünknek az az érdeke, hogy táncházatalálkozóink mindenüvé eljussanak, mindenütt elősegítvén a táncházak helyi népszerűsítését és fellendítését a méltányosság jegyében, s egyúttal – a közös ügyek háttérbe szorulása nélkül – minden táncház sajátos kérdéseinek, táncainak és más értékeinek alaposabb megismerését.

Az Ifjómunkással és a tv-vel karöltve, s a soron levő táncház összehangoló munkájával gondoskodnunk kell arról, hogy találkozóinkon valamennyi táncházunk képviselve legyen (s lehetőleg ne csak passzív nézőként), sőt – a dolgok elébe vágva – olyan helyekről is hívjunk rátermett és vállalkozó fiatalokat, ahol a táncházak megindulásához megértek a feltételek.

A találkozót idejében és alaposan, körültekintően kell előkészíteni, a tudományos intézmények tanácsadására és segítségére is támaszkodva, valamennyi táncház bevonásával az egyenjogúság szellemében, az előzetes tanácskozásokon pontosan felmérve és egyeztetve, hogy melyik táncház mit ajánl, mit javasol és mit vállal.

A tanfolyammal összekötött találkozóra, közvélemény-kutatásunk és a csíkszeredai barozdások szerint is, július második fele volna a legalkalmasabb időpont. A soron következő házigazdának a csíkszeredai táncházat javasoljuk (a vendégjárás idővel természetesen visszakörözne Székelyudvarhelyre is). Júliusban ott látványos, de egyúttal táncházközpontú találkozót tudnánk szervezni a nélkülözhetetlen tanfolyammal egybekötve.

Könczei Ádám